

УДИРТГАЛ.....	3
НЭГ. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ.....	3
Зорилгод хүрэх байдал	4
Харилцан уялдаа	4
ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ.....	4
2.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдал	4
2.2. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдал	5
ГУРАВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ.....	5
3.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр хүрээнд хийсэн үнэлгээ:	5
3.2. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ	5
ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ.....	6
4.1. Үнэлэлт, дүгнэлт	6
4.2. Зөвлөмж	Error! Bookmark not defined.

**“МОНГОЛ УЛСЫН ТЭЭВРИЙН ХОЛБОЛТ БОЛОН ЛОГИСТИКИЙГ
САЙЖРУУЛАХ ТӨСӨЛ”-ИЙН ЗЭЭЛИЙН ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ҮР НӨЛӨӨГ
ҮНЭЛЭХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

УДИРТГАЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.6-д заасан аргачлалын дагуу “Монгол Улсын тээврийн холболт болон логистикийг сайжруулах төсөл”-ийн зээлийн хэлэлцээрт үр дагаварт үнэлгээ хийсний үндсэн дээр хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг боловсруулан батлуулсан. Тус үзэл баримтлалыг үндэслэн боловсруулсан “Монгол Улсын тээврийн холболт болон логистикийг сайжруулах төсөл”-ийн зээлийн хэлэлцээрт Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-ын дагуу үнэлэв.

“Монгол Улсын тээврийн холболт болон логистикийг сайжруулах төсөл”-ийн зээлийн хэлэлцээрийг Дэлхийн банкаас боловсруулсан суурь судалгаанд тулгуурлан зээлийн хэлэлцээрийн үр нөлөөг үнэлж, уг төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах замаар төслийн эдийн засгийн үр ашгийг сайжруулах, зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах, улмаар төслийн чанарыг сайжруулахад оршино.

“Монгол Улсын тээврийн холболт болон логистикийг сайжруулах төсөл”-ийн зээлийн хэлэлцээрийн /цаашид “Зээлийн хэлэлцээр” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал” /цаашид “Аргачлал” гэх/-д заасны дагуу дараах үе шаттайгаар хийлээ. Үүнд:

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

**НЭГ. ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР
ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ**

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг тооцохдоо хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 3 шалгуур үзүүлэлт сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Харилцан уялдаа

Эдгээр шалгуур үзүүлэлтийг сонгохдоо дараах үндэслэлийг харгалзан үзсэн. Тухайлбал:

Зорилгод хүрэх байдал: Тогтоолын төслийн зохицуулалтууд нь тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэж чадах эсэх; хуулийн төсөл боловсруулах үндэс шаардлагад нийцсэн эсэх; хуулийн төслөөр тавьсан зорилгод хүрч чадах эсэх;

Хариуцан үзлэе: Тогтоолын төслийн зүйл, заалт нь өөр хоорондоо болон бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуультай нийцэж байгаа эсэх; хуулиар үүрэг хүлээсэн ч субъектүүдийн чиг үүрэг давхацсан эсхүл зөрчигдөж байгаа эсэхэд үнэлгээ хийх шаардлагатай гэж үзэж тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

ХОЁР. ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Энэхүү хэсэгт уг зээлийн хэлэлцээрээс үр нөлөөг нь үнэлэх хэсгээ тогтоож, сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд холбогдох зүйл, заалтыг сонгоно. Энэхүү зүйл заалтыг сонгохдоо төслөөс шууд үр дагавар үүсгэж байгаа голлох ач холбогдол бүхий голлох хэсгийг сонгож, түүний үр нөлөөг судална.

Энэхүү тайлангийн нэгдүгээр хэсэгт сонгон авсан шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдлыг шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу авч үзье.

2.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд зээлийн хэлэлцээрээс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдал

Монгол Улс логиستيкийн гүйцэтгэлийн индексийн үзүүлэлтээр 138 орноос 97 дугаар байранд, дэд бүтцийн үзүүлэлтээр 108 дугаарт, логиستيкийн үйлчилгээний үзүүлэлтээр 119 дүгээр байранд тус тус жагсаж байгаа нь Монгол Улсын тээвэр, логиستيкийн салбарыг хөгжүүлэх зайлшгүй шаардлага үүсээнийг харуулж байна.

Түүнчлэн, Монгол Улс дунд болон урт хугацааны хөгжлийн бодлогод хөдөө аж ахуй, аялал жуулчлал, аж үйлдвэржилт болон сэргээгдэх эрчим хүчийг эдийн засгийн хөдөлгөгч хүч байхаар тодорхойлсон хэдий ч Монгол Улсын хувьд эдгээр салбарын өрсөлдөх чадварыг сайжруулахад тээвэр, логиستيкийн асуудал томоохон бэрхшээл хэвээр байна.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр “Монгол Улсын тээврийн холболт болон логиستيкийг сайжруулах төсөл”-ийг хэрэгжүүлснээр авто замын сүлжээний бэлэн байдал, тээвэр, логиستيкийн дэд бүтцийн сүлжээг сайжирч, салбаруудын өрсөлдөх боломжийг нэмэгдүүлэн, эцсийн хэрэглэгчдэд хямд өртгөөр шинэ бүтээгдэхүүнийг хүргэх боломжийг олгох юм.

Зээлийн хэлэлцээрийн зорилтуудыг сонгон үнэлэх

№	Зорилгод хүрэх байдал
1	Олон улсын болон улсын чанартай авто замуудын ашиглалтын байдал сайжрах
2	Сум, зарим суурин газрыг хатуу хучилттай авто замаар холбох
3	Логистикийн цахим үйлчилгээ сайжрах

2.3. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдал

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд уг зээлийн хэлэлцээр бүхэлд нь дүн шинжилгээ хийж, үр нөлөөг тооцно.

ГУРАВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ:

3.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр хүрээнд хийсэн үнэлгээ

“Монгол Улсын тээврийн холболт болон логистикийг сайжруулах төсөл”-ийг хэрэгжүүлснээр уул уурхайн салбарын үйл ажиллагаанаас ихээхэн хамааралтай эдийн засгийг төрөлжүүлэх, тээвэр, логистикийн дэд бүтцийн сүлжээг сайжруулан, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн сүлжээний алдагдлыг бууруулах чухал ач холбогдолтой юм.

Тодруулбал Дэлхийн банкнаас хийсэн судалгаагаар авто замын нөхцөлийг сайжруулснаар зорчиж буй тээврийн хэрэгслийн зорчих хугацааг дунджаар 0.27-0.58 цагаар богиносгож, нүүрсхүчлийн хийн ялгаралтыг 17,585 тонн, түлш зарцуулалтын хэмжээг бууруулах байна.

3.2. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан дараах стандарт асуудлыг тодорхойлох байдлаар хуулийн төслийн харилцан уялдаатай байдлыг үнэллээ.

ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

4.1 Үнэлэлт, дүгнэлт:

Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Зээлийн хэлэлцээрийн үр нөлөөг үнэлэхдээ шалгуур үзүүлэлт бүрээр дараах байдлаар үнэлж дүгнэлээ.

“Монгол Улсын тээврийн холболт болон логиستيкийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд ээлжит болог их завсар хийх шаардлагатай авто замын чиглэлийг сонгохдоо ачаа, тээврийн урсгал, төвийн тээвэрлэлтийн нэгдсэн сүлжээтэй холбогдох холболт болон Олон улсын хучилтын тэгш байдлын индекс /IRI/-ийн үзүүлэлтийг үндэслэн сонгосон. Авто замын ээлжит болон их засварыг хийхээс гадна замын зорчих хэсгийг засварлах, шинэчлэх, ус зайлуулах сувгийг сайжруулах, авто замын тэмдэг, тэмдэглэгээ, зэрлэг ан амьтдын гарц зэрэг замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын байгууламжийг байгуулах юм. Түүнчлэн, төслийн хүрээнд ээлжит засвар хийгдэх авто замд зураг төсөв шаардлагагүй бөгөөд их засвар хийгдэх, зураг төсөвтэй авто замын барилгын ажлыг 2024 оны 05 дугаар сард эхлүүлэхээр төлөвлөөд байна.

Дээрх авто зам засварын ээлжит болон их засварыг хийж, авто замын зорчих нөхцөл сайжирснаар тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын зардал, зорчих цаг болон зам тээврийн ослыг бууруулах замаар нөлөөлөлд өртөж буй зорчигчдод эдийн засгийн ихээхэн үр өгөөжтэй буюу уг төслийн эдийн засгийн дотоод өгөөж 18.7 хувь байна.

Тус төслийг хүрээнд улсын чанартай 361 км авто зам, 8ш төмөр бетон гүүрэнд их засвар болон ээлжит засвар хийх бөгөөд Зам, тээврийн хөгжлийн яамны саналыг үндэслэн дараах чиглэлд хийхээр төлөвлөсөн.

Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

“Монгол Улсын тээврийн холболт болон логиستيкийг сайжруулах төсөл” нь төрөөс хэрэгжүүлэхээр төлөвлөгдсөн дараах бодлогын баримт бичгүүдэд туссан байна. Үүнд:

- Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн Зорилт 3.4-т “Экспортын ач холбогдол бүхий түүхий эд, бүтээгдэхүүний нэгдсэн агуулах болон тээвэр, логиستيкийн дэд бүтцийг сайжруулсан байна.” гэж;
- “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:
 - Зорилт 8.1.4-т “Олон улсын болон бүсийн тээвэр логиستيкийн нэгдсэн сүлжээг үе шаттай барьж байгуулж, хөрш орнуудын сүлжээтэй холбогдсон байна.” гэж;

- Зорилт 8.2.4-т “Орон нутгийн тээвэр логистикийн нэгдсэн сүлжээг үе шаттайгаар байгуулж, олон улсын болон бүсийн тээвэр логистикийн сүлжээнд холбосон байна” гэж;
- Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн 8.1.1-т “Өрнө-Дорнын бүсийн орнуудыг холбох дэд бүтцийн хөндлөн гол тэнхлэгийн авто зам болон хойд, урд хөршийг холбох зарим бүсийн босоо тэнхлэгийн авто замыг барьж худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд оролцох суурь нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.” гэж;
- Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.6.1-т “Эдийн засгийн өсөлтийг хангахуйц, тээврийн ухаалаг системд суурилсан үндэсний тээвэр, логистикийн сүлжээг байгуулна.” гэж тус тус заасан байна.

1. Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлтэй нийцсэн байдал

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 19.3-т заасны дагуу Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдлийн ДНБ-д харьцуулсан харьцаа нь 2023 онд 65 хувь, 2024 оноос эхлэн 60 хувиас хэтрэхгүй байхаар тус тус хуульчлагдсан.

Энэ хүрээнд 2023-2024 оны хооронд эдийн засаг харгалзан 6.0 хувь, 7.0 хувиар өсөж, Монгол Улсын 2023 оны төсөв, 2024-2025 оны төсвийн төсөөлөлд тусгагдсан гадаад зээлийн хөрөнгийг авч ашиглах тохиолдолд өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын өрийн ДНБ-д эзлэх хувь 2023 онд 44.3 хувь, 2024 онд 42.7 хувьтай тус тус тэнцэхээр тооцоологдсон. Ингэжнээр эдгээр онуудад Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан Засгийн газрын өрийн тухай төсвийн тусгай шаардлагыг хангахаар байна.